

## پیش‌بینی جرم<sup>۱</sup>

□ دکتر حسین غلامی

□ استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی

### چکیده:

تصمیم‌گیری قضایی، بویژه آنگاه که ناظر به استفاده یا عدم استفاده از آزادی مشروط، تعلیق مراقبتی، کیفیات مخففه و... باشد، همواره منجر به ایجاد پرسشهای عمیق و تردیدهای جدی نزد قضات می‌گردد. قضات همواره با این سؤال روبه‌رو هستند که آیا تصمیم به آزادی بزهکار یا عدم آزادی وی، زمینه‌ساز اعطای فرصتی دیگر به وی جهت تکرار جرم از یک طرف یا افزایش جمعیت زندان و تبعات آن از سوی دیگر نخواهد بود؟ پیش‌بینی جرم، روشی است جهت کاهش نرخ خطا در تصمیم‌گیری قضایی با استفاده از مدلها و مطالعات تجربی که عمدتاً در قلمرو پژوهشهای جرم‌شناختی انجام می‌شود. با وجود سودمندی و ضرورت این روش، استفاده از آن، همواره با محدودیتهای اخلاقی مواجه است که در پایان این مقاله بر آن تأکید شده است.

**کلید واژگان:** پیش‌بینی جرم، تکرار جرم، حالت خطرناک، آزادی مشروط.

### مقدمه

پیش‌بینی ارتکاب یا عدم ارتکاب جرم، یکی از شرایط لازم برای تصمیم‌گیری در

---

1. Prediction of crime.

خصوص اعطا یا عدم اعطای آزادی مشروط است که در دوره‌های مختلف قانون‌گذاری مورد توجه قرار گرفته است. این موضوع، برای نخستین بار در بند ۲ ماده واحده قانون راجع به آزادی مشروط زندانیان مصوب ۲۳ اسفند ۱۳۳۷ مورد اشاره مقنن واقع شده است. در قسمتی از ماده واحده مذکور که اولین قانون ناظر به آزادی مشروط در ایران می‌باشد، آمده است:

هر کس که برای مرتبه اول به علت ارتکاب جنحه یا جنایت به مجازات حبس محکوم شده و در مورد جنحه، نصف (لااقل سه ماه حبس) و در مورد جنایت، دو ثلث از مدت مجازات را گذرانده باشد، ممکن است به حکم دادگاه صادرکننده دادنامه قطعی محکومیت، در صورت وجود شرایط زیر، از آزادی مشروط استفاده نماید:

۱. هرگاه در مدت اجرای مجازات، مستمراً حسن اخلاق نشان داده باشد.
۲. هرگاه از اوضاع و احوال محکوم، پیش‌بینی شود که پس از آزادی، دیگر مرتکب جرمی نخواهد شد....

بند ۲ ماده واحده قانون مذکور، دقیقاً و عیناً در سایر قوانین جزایی نیز مورد توجه قانون‌گذار قرار گرفته است. در بند ۲ ماده ۳۹ قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱ آمده است:

هر کس برای مرتبه اول به علت ارتکاب جرمی به مجازات حبس تعزیری محکوم شود و نصف مجازات آن را گذرانده باشد، ممکن است به حکم دادگاه صادرکننده دادنامه قطعی محکومیت، در صورت وجود شرایط زیر، از آزادی مشروط استفاده نماید:

۱. هرگاه در مدت اجرای مجازات، مستمراً حسن اخلاق نشان داده باشد.
۲. هرگاه از اوضاع و احوال محکوم، پیش‌بینی شود که پس از آزادی، دیگر مرتکب جرمی نخواهد شد....

شرایط مذکور در بند ۲ مواد فوق، عیناً در بند ۲ ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ و نیز ماده ۳۸ اصلاحی ۱۳۷۷ مورد توجه مقنن قرار گرفته و دقیقاً

تکرار شده است.

احراز شرایط فوق و از جمله، پیش‌بینی عدم تکرار جرم توسط محکوم، وفق قانون راجع به آزادی مشروط زندانیان مصوب ۱۳۳۷ و قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۲، توسط دادیار ناظر زندان و دادستان دادگاه صادرکننده حکم، صورت می‌پذیرفت. بدین ترتیب که دادیار ناظر زندان و در صورت نبودن وی، دادستان، پیشنهاد آزادی مشروط را به دادستان دادگاه صادرکننده حکم محکومیت بزهکار تقدیم می‌کند و در صورت موافقت دادستان و صدور حکم از دادگاه صادرکننده حکم محکومیت قطعی، نسبت به آزادی مشروط بزهکار اقدام می‌گردد.

در ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ و نیز ماده ۳۸ اصلاحی ۱۳۷۷، مراتب حسن خلق و پیش‌بینی عدم تکرار جرم باید به تأیید رئیس زندان محل گذران محکومیت و دادیار ناظر زندان یا دادستان محل قرار گیرد. نکته جالب توجه آن که وفق تبصره ۲ ماده واحده قانون راجع به آزادی مشروط زندانیان و نیز تبصره ۱ ماده ۳۹ قانون راجع به مجازات اسلامی در پیشنهاد دادیار ناظر زندان، وجود شرایط آزادی مشروط و از جمله پیش‌بینی عدم تکرار جرم باید مورد تصریح قرار گرفته و در این خصوص، نظریات انجمن حمایت از زندانیان نیز مورد توجه دادستان قرار گیرد.

با بررسی و تدقیق در مقررات فوق، آشکار است که قانون‌گذار ترتیبات خاصی را برای پیش‌بینی احتمال تکرار جرم توسط محکوم معین نکرده و اتخاذ تصمیم در این باره را بر عهده مقامات قضایی مربوط قرار داده است. بدیهی است با عنایت به تکلیف دادیار و دادستان در تصریح به احراز شرایط آزادی مشروط یا تکلیف رئیس زندان و قاضی ناظر زندان یا رئیس حوزه قضایی به تأیید وجود شرایط فوق، اتخاذ هرگونه تصمیم مبنی بر پیشنهاد و یا عدم پیشنهاد آزادی مشروط و موافقت یا عدم موافقت با آن، بدون توجه به تجربیات قضایی و نتایج تحقیقات جرم‌شناختی، از یک طرف منجر به عدم آزادی زندانیان مستحق آزادی مشروط و در نتیجه، افزایش جمعیت کیفری و به طور کلی، عدم تأمین اهداف تأسیس نهاد آزادی مشروط می‌شود و از طرف دیگر، منجر به امکان تهدید مجدد نظم و امنیت اجتماعی در صورت آزادی مشروط آن دسته از بزهکارانی خواهد گردید که در واقع، فاقد شرایط برخوردارگی از امتیاز آزادی

مشروط بوده‌اند. بنابراین، تدقیق بیشتر در مفهوم پیش‌بینی تکرار جرم و تبیین برخی نتایج تحقیقات جرم‌شناختی ناظر به این موضوع که در این مقاله به آن پرداخته شده است، می‌تواند موجبات دقت مقامات مربوط و صحت تصمیمات اتخاذی آنها را جهت اعطا یا عدم اعطای آزادی مشروط، تعلیق، تخفیف و تبدیل مجازات و اصولاً اتخاذ هر تصمیم قضایی مساعد و به نفع متهم را به دنبال داشته باشد.

### پیش‌بینی وقوع جرم

پیش‌بینی وقوع جرم، بر اساس مطالعات جرم‌شناسی، به معنای بررسی احتمال ارتکاب جرم یا تکرار آن توسط افرادی است که در مظان ارتکاب جرم قرار دارند. پیش‌بینی وقوع جرم، به فرایند تصمیم‌گیری بهتر در نظام عدالت کیفری کمک می‌کند. بنابراین، با پیش‌بینی وقوع جرم، تصمیم‌گیرهای کیفری؛ نظیر: تصمیم در خصوص تعلیق مراقبتی، آزادی مشروط، اخذ التزام از بزهکاران، برنامه‌های اصلاحی و پیشگیرانه، مناسبتر، مفیدتر و منطبق با دستاوردهای جرم‌شناسی می‌شود.<sup>۱</sup>

در مطالعات راجع به پیش‌بینی جرم (خواه پیش‌بینی جرایم اولیه یا ثانویه در قالب تکرار جرم) بر پیش‌بینی جرایم صغار و بزرگسالان تأکید ویژه‌ای می‌گردد. پیش‌بینی تکرار جرم و نیز پیش‌بینی جرایم خشن، بخشی از تحقیقات مذکور است.<sup>۲</sup>

تلاش برای پیش‌بینی جرم، به قرن نوزدهم بازمی‌گردد؛ زمانی که تعلیق مراقبتی و



1. Petersilia, J. Turner, S. Kahan, J., and Petersan, J. (1985) Grantiny Flons Probation, Santa Monica, A: Rand.

Gottfredson, S. and Gottfredson, O. (1986) Accuracy of prediction models. in. A. Blumstein (Ed.) Criminal carers and career criminals, (vol.2) Washington D.C: national academy press.

2. Maltz, M. (1984). Recidivism. Orlando, fl: The academic press. and Schmidt, P. and Witte, A. (1988) prediction recidivism using survival models. New York, NY: sprinter-veriag.

آزادی مشروط، بیشتر مورد استفاده قرار گرفت.<sup>۱</sup>

تحقیقات ناظر به پیش‌بینی جرایم، از بُعد عملی در طول سالهای ۱۹۲۰ میلادی اهمیت یافت؛ خصوصاً جرم‌شناسان به استفاده از آمار برای پیش‌بینی تکرار جرم از ناحیه مشمولین آزادی مشروط، رغبت نشان دادند. برخی از تحقیقات اولیه توسط وارنر<sup>۲</sup> و هارت<sup>۳</sup> اهمیت استفاده از آمار برای پیش‌بینی تکرار جرم آزادشدگان مشروط را آشکار نمودند. با این وجود، اولین فرد شناخته شده برای استفاده از روش علمی در تحقیقات پیش‌بینی وقوع جرم، بورگس<sup>۴</sup> می‌باشد. وی با بررسی سوابق کسانی که از آزادی مشروط استفاده کرده‌اند و با استفاده از روشهای آماری جهت پیش‌بینی توفیق یا شکست آزادشدگان مشروط در تکرار یا عدم تکرار جرم، کوشید.<sup>۵</sup> مطالعات «بورگس» با فاصله کمی، با تحقیقات «گلوکها» دنبال شد. گلوکها در واقع به مدت چهار دهه، این تحقیقات را ادامه دادند.<sup>۶</sup> آنان تلاش اصلی خویش را مصروف تحقیقات طولی (longitudinal research) جهت پیش‌بینی جرم صغار بزهکار نمودند. روش تحقیق آنها اصولاً مبتنی بر مطالعات قهقرایی (retrospective

۳  
۳  
۴

۶۵

1. Abadinsky, H. (1987) probation and parole: Theory and practice, (brded), Englewood. cliffs, NY: prentice hall, Inc.
2. Warner, S. (1923) Factors determining parole from massachusetts reformatory. Journal of criminal law, criminology, and police science, 14, 172-207.
3. Hart. H. (1923) prediction parole success. Journal of criminal law, criminology, and police science, 14, 403-412.
4. Burgess, E. (1928) Factors determining success or failure and parole. in A.A. Bruce, E.W. Burge and A.J. Harno. The workings at the indeterminate sentence law and the parole system in Illinois. spring feild, Il: Illinois state Board of parole.
5. Glaser, D. (1987) Classification of risk. in D. Gottfredson and M. Tonry (Eds). prediction and classification criminal justice decision making. (pp.249-292). Chicago, Il: The university of Chicago press.
6. Glueck, S. and Glueck, E. (1930) 500 criminal careers, New York. NY: Knopf Gluecks, and Glueck, E. (1943) criminal careers in retrospect. New York. NY: The common wealth fund.

(study) بود؛ روشی که به خاطر آن، تحقیقات آنان به شدت مورد انتقاد قرار گرفت. از آن زمان تا کنون، تحقیقات متعددی در حوزه پیش‌بینی وقوع جرایم انجام شده و با توسعه و افزایش اطلاعات آماری، بر اهمیت آن افزوده می‌شود. به رغم کشف این حقیقت، برخی از محققان با اذعان به استفاده از روش آماری پیچیده و علمی در تحقیقات ناظر به پیش‌بینی وقوع جرم، اعتبار واقعی آن را در ارائه پیش‌بینی صحیح و دقیق وقوع جرم، بیش از ۱۰ تا ۲۰ درصد نمی‌دانند.<sup>۱</sup>

## استفاده از پیش‌بینی جرم در حقوق جزا

از نظر تاریخی، استفاده از پیش‌بینی جرم در حقوق جزا در راستای اهداف ذیل صورت پذیرفته است:

۱. ارزیابی خطر بالقوه کسی که با وضعیت ویژه‌ای در جامعه حضور دارد.
۲. تعیین سطح کنترل یا نظارتی که برای اداره یک بزهکار (مجرم) نیاز است (معمولاً طبقه‌بندی نامیده می‌شود).
۳. تعیین نیازهای درمانی یک بزهکار.
۴. ارزیابی تمایل بزهکار یا احتمال ارتکاب جرم توسط او.<sup>۲</sup>



## ارزیابی حالت خطرناک

ارزیابی و تعیین میزان خطرناکی کسی که در اجتماع زندگی می‌کند و بیم ارتکاب جرم توسط او می‌رود، یکی از اهداف پیش‌بینی وقوع جرم است.<sup>۳</sup> در این راستا باید

- 
1. Petersilla and Turner, *ibid*, 1987, Schmidt and Witte, *ibid*, 1988.
  2. Gabor, T. (1986) *The prediction of criminal behavior: statistical approaches*, toronto: university of toronto press.
  3. Wiggin S,J,S. (1973) *personality and prediction: principle of personality assessment*. Donmills. ontario: Addison - wesley.

روان‌پزشکان و روان‌شناسان برای تشخیص خطرناکی افراد و کمک به دادگاه جهت اتخاذ تصمیم درباره آزادی همراه با التزام، مجازات، درمان و غیره فراخوانده شوند.<sup>۱</sup> با این وجود، برخی از نویسندگان معتقدند هر نوع ادعا مبنی بر پیش‌بینی حالت خطرناک به وسیله روان‌پزشکان یا روان‌شناسان، فاقد پایه و اساس است.<sup>۲</sup> بعضی از این نویسندگان، در نتیجه یافته‌های خود تأکید نموده‌اند که اکثریت ۹۶۷ بیماری که قانوناً خطرناک شمرده شده، ولی به وسیله دادگاه عالی، آزاد شده بودند، با وجود چهار سال زندگی در اجتماع، هیچ حالت خطرناکی از خود بروز ندادند.<sup>۳</sup>

در تحقیقات دیگر، رابطه‌ای اندک اما قطعی و معین میان صحت پیش‌بینی وقوع جرم و حالت خطرناک کشف شد.<sup>۴</sup> گروهی از روان‌پزشکان ادعا کردند که حالت خطرناک را می‌توان با اطمینان مورد پیش‌بینی قرار داد و درمان کرد.<sup>۵</sup> این در حالی است که به عنوان مثال، از یک گروه هشتاد نفری آزاد شده از زندان که نرخ تکرار جرم آنان ۶/۱ درصد بود و چهل نفر آنان از مجرمان جرایم جنسی بودند که بر اساس نظر متخصصان، نباید آزاد می‌شدند، پس از پنج سال آزادی، ۶۳/۳ درصد آنان مرتکب تکرار جرم نشدند و حالت خطرناکی از خویش بروز ندادند. به همین دلیل، بسیاری از نویسندگان، به این نتیجه رسیده‌اند که هیچ دلیل قطعی از طرف روان‌پزشکان و

1. Criss O.T. (1986) psychological assessment in legal context. in W.J. Curran. A.L. McGarry. A. Shan (Eds), forensic psychiatry and psychology: perspectives and standers for interdisciplinary practice (pp.103-128) philadelphia: F.A. Davis.
2. Rubin, B. (1972) The prediction of dangerousness in mentally ill criminals. Archives of general psychiatry, 27, 397-407.
3. Steadman. H.J.Q. Hal Fon, A. (1971) The Baxsta patients: Background and outcomes. Journal of psychiatry, 128, 376-385.
4. Sepeyak, D.S, Webster, C.D., Q menzies, R.J. (1984) The clinical prediction of dangerousness: Getting beyand the basic questions. in D.J. Muller D. Blackman Q A.J. champman (Eds.) psychology and law. (pp.113-123) New York: John Wiley and sons.
5. Kozob H. Boucher, Q Garofalo, R. (1972) The diagnosis and treatment of dangrouness. crime and delinquency. 18(4) 371-392.

روان‌شناسان قابل ارائه نیست تا ثابت کنند دقیقاً و بدون تردید، می‌توانند رفتار خطرناک افراد را تشخیص دهند.<sup>۱</sup>

## تصمیم‌گیری برای آزادی مشروط

از کاربردهای دیگر پیش‌بینی جرم، استفاده از آن در تصمیم‌گیری برای آزادی مشروط است. معمولاً نهادهای قضایی با مطالعه سوابق مجرم، گزارشها و مصاحبه‌هایی که با مجرم به عمل می‌آورند و... نسبت به اعطا یا عدم اعطای آزادی مشروط تصمیم می‌گیرند.<sup>۲</sup> در این خصوص به ویژه بر احتمال تکرار جرم آزادشدگان مشروط و امکان پیش‌بینی آن تأکید می‌شود.

اگرچه برخی معتقدند اکثر پیش‌بینی‌های ناظر به تکرار جرم آزادشدگان مشروط، تا کنون مقرون به واقعیت نبوده<sup>۳</sup> و به همین دلیل، برخی از آنان خاطر نشان نموده‌اند که موفقترین موارد پیش‌بینی تکرار جرم آزادشدگان مشروط، تنها در ۳۶ درصد از موارد به واقعیت پیوسته است،<sup>۴</sup> اما به رغم این امر، نویسندگانی همچون «منهایم» و «ویلکنز» در پیش‌بینی وقوع بزهکاری صغار بر اساس مدل پیش‌بینی بالینی، به موفقیت‌هایی در این زمینه اشاره می‌کنند. با این وجود، تردیدی نیست که هنوز این مدل و مدل‌های دیگر پیش‌بینی جرم، برای تشخیص امکان تکرار جرم، موفق نبوده است.<sup>۵</sup>



1. Eniss, B.J. Qlitwack, T.R. (1947) psychiatry and the presumption expertise: feilling coins in the court room. California law review, 62, 693-752.
2. Glaser, D. (1958) Who gets probation and parole: case study versus actuarial decision making. crime and delinquency, 31(3), 367-378.
3. Hoffman, P.B. W stone - meierhoferl J.(1979). parole decision - making: A salient factor score. Journal of criminal justice, 2, 195-206.
4. Gottfredson, Mr. and Gottfredson, D.M. (1979) Screening for risk: A comparison of methods, paper presented at the meeting at the America society of criminology, Philadelphia. PA.
5. Wormith, J.S. Q Goldstone. C.S. (1984) The clinical and statistical prediction of recidivism. criminal justice and behavior, 11(1), p.3-34.



## تصمیم‌گیری درباره آزادی فرد با وجه‌الضمان (التزام)

هدف از اخذ وجه التزام یا وجه‌الضمان، آن است که متهم در مراحل دادرسی، طبق تصمیم دادگاه حاضر گردد. استفاده از پیش‌بینی جرم برای تصمیم‌گیری در این مورد نیز امکان‌پذیر است. دادگاه ممکن است با توجه به درجه خطرناکی بالفعل مجرم، از پذیرش وجه‌الضمان خودداری کرده، از آزاد کردن او امتناع کند. «بیلی» در سال ۱۹۲۷ به این حقیقت اشاره کرد که بسیاری از کسانی که پیش از محاکمه در زندان بودند، با توجه به سوابق خانوادگی، روابط اجتماعی، موقعیت اجتماعی و سوابق فردی، امکان فرار از تعهد به حضور در دادگاه را نداشته و بنابراین، بازداشت موقت آنان ضروری م، تصمیم مفیدتری در این

خصوص اتخاذ نماید و مانع سلب آزادی بلاوجه متهم و ازدحام جمعیت زندانها گردد.<sup>۱</sup> درباره پیش‌بینی جرم و اخذ وجه‌الضمان، موضوع دوم، بررسی درجه خطرناکی مجرم و در نتیجه، احتمال تکرار جرم است. البته همان‌گونه که قبلاً بیان شد، امکان پیش‌بینی دقیق احتمال تکرار جرم بر اساس حالت خطرناک، با مشکلات جدی روبه‌روست. در این باره برخی دیگر از نویسندگان خاطرنشان کرده‌اند که استفاده از متغیرهای متعددی مانند شغل، روابط خانوادگی، موقعیت اجتماعی و... جهت پیش‌بینی احتمال ارتکاب جرم در زمان آزادی پیش از محاکمه، نمی‌تواند دارای ارزش واقعی باشد.<sup>۲</sup>

1. Beeley, A. (1927) The bail system in Chicago. Chicago: university of Chicago press.
2. Roth, J: Q Wice, P. (1978) pre-trial release and misconduct in the district of columbia. promis research project publication 16. Washington. D.C: U.S. Government printing office.

## تصمیم‌گیری درباره مجازات

در فرایند تصمیم‌گیری برای مجازات مجرم، قاضی می‌تواند از اطلاعات متعددی استفاده کند. در بسیاری از موارد، قاضی مردد است که آیا با صدور حکم حبس، مجرم را به میان جمعیت بزه‌کاران و به زندان بفرستد یا راجع به درمان بزه‌کار، تصمیم دیگری بگیرد.

چنان که می‌دانیم، استفاده از تعلیق مجازات و گونه‌های مختلف اصلاح و درمان اجتماعی از اختیارات قاضی صادرکننده حکم است. با این وجود، همواره قضات در این خصوص دچار تردید می‌باشند که آیا آزاد نمودن مجرم با استفاده از تدابیر مذکور، منجر به ارتکاب بزه دیگری از سوی مجرم نمی‌گردد؟

تردیدی نیست که برای این منظور، استفاده از پیش‌بینی جرم و به کارگیری نظر متخصصان می‌تواند قاضی را در اتخاذ تصمیم مناسب کمک کند. این رویکرد بر اساس آنچه برخی از متخصصان یادآور شده‌اند، در ایالات متحده آمریکا به طور وسیع مورد استفاده قرار می‌گیرد.<sup>۱</sup> استفاده از این روش، به ویژه درباره مجرمان حرفه‌ای و به عادت، بیشتر مرسوم است و در این باره، محققان تلاش کرده‌اند به اصول قابل اجرایی دست یابند.<sup>۲</sup>



### استفاده از پیش‌بینی جرم برای طبقه‌بندی مجرمان

در حقوق جزا از پیش‌بینی جرم، برای طبقه‌بندی مجرمان بر اساس نیاز به نوع خاصی از نظارت یا کنترل نیز می‌توان استفاده کرد. استفاده از انواع زندانها - که معمولاً با معیار برخورداری از درجه امنیتی به زندانهای دارای درجه امنیتی متوسط و حداکثر، قابل تقسیم است - و فرستادن زندانیان به هر کدام از زندانهای معین، نیازمند شناخت اولیه

1. Kress, J. (1980) prescription for justice: Theory and practice of sentencing guidelines Combridge, MA: Ballinger.
2. Decker, S.H. and Salert, B. (1986) predicting the career criminal: An empirical test of the greenwood scale. Journal of criminal law and criminology (1), 215-230.

از درجه خطرناکی و... آنهاست. برای این منظور، تنها احتساب سوابق مجرمانه مجرم کافی نیست، بلکه ارزیابی نیازهای مادی و معنوی بزهکار و قابلیت آموزشی و اصلاحی او در درجه اول اهمیت قرار دارد.

## رهیافتهای پیش‌بینی جرم

اکنون با توجه به آنچه درباره پیش‌بینی جرم و تکرار جرم بیان شد، تلاش می‌شود تا به بررسی برخی تحقیقات انجام شده در قلمرو پیش‌بینی تکرار جرم پرداخته شود. در سال ۱۹۹۷ «هالین فینگ» به مطالعه پیش‌بینی تکرار جرم در زنان آزاد شده مشروط از زندان ایالت یوتای آمریکا در فاصله زمانی اول ژانویه ۱۹۹۰ تا ۲۲ ژوئن ۱۹۹۳ پرداخت.<sup>۱</sup> معیار تکرار جرم مورد بررسی او، حبس مجدد بود و روش پیش‌بینی وقوع جرم او بر «رگرسیون چندمتغیری» (logistic regression) استوار بود. مهمترین متغیرهای مورد مطالعه او، مصرف مواد مخدر، سن اولیه بازداشت، سن زمان آزادی مشروط، تعداد بازداشت‌های قبلی، تعداد محکومیت‌های قبلی، مدت اقامت در زندان و سطح تحصیلات بود. در میان متغیرهای مذکور، مهمترین متغیرهایی که تأثیر بیشتری در پیش‌بینی تکرار جرم داشت عبارت بود از: تعداد محکومیت‌های قبلی، سن اولین بازداشت، سابقه مصرف مواد مخدر، نوع جرم ارتكابی فعلی و سطح تحصیلات. در جمعیت مورد مطالعه او تقریباً  $\frac{۲}{۳}$  مرتکب جرایم مالی شده بودند. توزیع مواد مخدر، سرقت و حبس، مهمترین این جرایم بود که به حبس بزهکار منتهی شد. هر کدام از این جرایم، تقریباً  $\frac{۱}{۵}$  جمعیت مورد مطالعه او را دربرمی‌گرفت. نتیجه و خلاصه یافته‌های تحقیق مذکور از این قرار است:

۱. پیشینه کیفری با تکرار جرم در ارتباط است؛ این نتیجه نشان می‌دهد که پیشینه

1. Feng, Huilin (1997) prediction recidivism of female parolees released from the Utah state prison from 1990 to 1993, Doxtoral dissertation, the university of Utah, U.S.A.

کیفری، یک معیار بسیار قوی برای پیش‌بینی تکرار جرم است. این یافته با یافته‌های تحقیقات دیگر؛ از جمله: یافته‌های «بک» و «شیپلی»،<sup>۱</sup> «بودورایس»<sup>۲</sup> و نیز «گرین‌وود»<sup>۳</sup> هماهنگ است.

نرخ تکرار جرم در میان زنان آزاد شده مشروطی که دارای بیشترین سابقه محکومیت کیفری بودند، بالاترین حد را داشت. بزهداران آزاد شده مشروطی که چندین سابقه بازداشت یا محکومیت داشتند، زودتر و بیشتر از گروه مقابل که کمتر سابقه بازداشت یا محکومیت داشتند، مرتکب تکرار جرم شده‌اند. نرخ تکرار جرم به طور منظم با نرخ بازداشت‌های قبلی و محکومیت‌های پیشین در ارتباط است؛ به گونه‌ای که هر بازداشت یا محکومیت قبلی، در حدود ۱/۴۳ بار احتمال تکرار جرم را افزایش می‌دهد.

این نتیجه‌ها تئوری معاشرت ترجیحی ساترلند را تأیید می‌کند.<sup>۴</sup> به این معنی که اشتغال بیشتر افراد در فعالیتهای مجرمانه، احتمال بیشتر ادامه آن‌ فعالیتها را نیز به دنبال دارد. کسانی که پیشینه طولانی در فعالیتهای مجرمانه دارند، انتظار می‌رود بیش از گروههای دیگر، از فرهنگهای انحرافی متأثر شوند. آنان از فرصتهای بیشتری جهت ارتباط با بزهداران برخوردار بوده، تعاریف تخطی از قانون و تجاوز به آن را از این تأثیر و تأثر آموخته‌اند. این حضور مداوم در فرهنگهای انحرافی، هویت فرهنگی متأثر از انحرافات ایجاد شده را تقویت نموده، اصلاح و درمان آنان را مشکل می‌سازد.

۲. جرایم ارتكابی جدید مجرم با نوع جرایم ارتكابی قبلی در ارتباط است؛ بر این اساس، احتمال ارتكاب مجدد جرم و بازداشت مجرمان جرایم علیه اموال، بیش از



1. Beck, J. and Shipley, B.E. (1987) Recidivism of young parolees. special report NCJ - 104916). Washington, D.C: Bureau of justice statistics.
2. Boundouris, J. (1983) The recidivism of releases from the Iowa state penitentiary at Fort Malison, Des Moines, IA: Division of adult corrections.
3. Green Wood, P.W. (1982) Selective incapacitation, Santa Monica, CA: R and corporation.
4. Sutherland, E. (1939) principles of criminology, Philadelphia, lippincott.

سایر مجرمان وجود دارد. نتایج این تحقیق، این فرضیه را ثابت می‌کند و بدین ترتیب، ارتکاب جرایم علیه اموال، می‌تواند به عنوان یک عامل پیش‌بینی تکرار جرم در آینده مورد استفاده قرار گیرد. بر این اساس، آزادشدگان مشروطی که مرتکب جرایم خشن شده بودند، دارای کمترین درصد احتمال تکرار جرم هستند و آن دسته از این مجرمان که هیچ سابقه‌ی بازداشت قبلی نداشته‌اند، با درصد بسیار پایینی ممکن است مرتکب تکرار جرم گردند.

این یافته با سه دلیل، قابل توجیه است: نخست آن که زنان (جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش) کمترین میزان خشونت را دارند. با این وجود، در صورت ارتکاب جرایم خشن، بزه‌دیده‌ی آنان معمولاً شوهر یا فرزندان آنان است. دوم آن که بیشتر جرایم خشونت‌بار در مواقع غلیان هیجانات<sup>۱</sup> مورد ارتکاب قرار می‌گیرد و سرانجام، به این دلیل که جرایم خشونت‌بار، معمولاً به ضرب و جرح‌های شدید منجر می‌شود، در موارد قتل، وقوع مرگ، امکان تکرار جرایم خشن را از بین می‌برد و از طرف دیگر، مجرمان جرایم خشن، نسبت به مرتکبان جرایم علیه اموال، به مجازات شدیدتری محکوم می‌گردند؛ امری که امکان تکرار جرم آنان را به دلیل سکونت بیشتر در زندان، کاهش داده، در نتیجه، موجب کندتر شدن فرایند تکرار جرم آنان در مقایسه با سایر مجرمان نیز می‌گردد.<sup>۲</sup> این یافته با نتایج تحقیق «پیتر سیلا» که بر اساس آن، مرتکبان جرایم علیه اموال، سریعتر و بیشتر از مرتکبان جرایم خشونت‌بار، مرتکب تکرار جرم می‌گردند، قابل تطبیق است.<sup>۳</sup>

از سوی دیگر، ارتکاب جرایم علیه اموال، آسانتر است. یافته‌های این پژوهش، حاکی از آن است که اکثر افراد گروه برخوردار از آزادی مشروط، بیکار بودند و ۷۵/۶ درصد نیز متأهل نبوده‌اند. بدیهی است که عدم اشتغال، می‌تواند عاملی برای ارتکاب

1. heat of passion.

2. Boudouris, 1983, ibid: and, Mcclary, R. (1978) Dangerous men: the sociology of parol, Bereriy Hills, CA: sarge.

3. Petersilla, J. (1985) Rand's research felony probation corrections today, 47(3), 36-38.

تکرار جرایم علیه اموال باشد. علاوه بر این، معمولاً مرتکبان جرایم علیه اموال، به مجازاتهای خفیفتری در مقایسه با مرتکبان جرایم خشن محکوم می‌شوند و فرصت بیشتری برای تکرار جرم دارند.<sup>۱</sup>

۳. یافته‌های این تحقیق، حاکی از آن است که احتمال تکرار جرم برای سفیدپوستان، کمتر از دیگر بزهکاران است. با این وجود، محقق یادآور می‌شود که نژاد نمی‌تواند یک عامل ثابت برای پیش‌بینی تکرار جرم باشد. این سخن، با آنچه در تحقیق «مناهان» مورد تأکید قرار گرفته است، مطابقت دارد.<sup>۲</sup>

۴. نرخ تکرار جرم، با افزایش سن، رابطه منفی دارد؛ بنابراین، سن می‌تواند به عنوان یک معیار پیش‌بینی، مد نظر قرار گیرد. این یافته، با آنچه محققان دیگر؛ از جمله: «حسین»<sup>۳</sup> و «بونهام» و همکاران او<sup>۴</sup> و نیز «بک» و «شیپلی»<sup>۵</sup> در تحقیقات خویش به آن رسیده‌اند، مطابقت دارد. بسیاری دیگر از محققان نیز تأکید کرده‌اند که سن، بهترین عامل پیش‌بینی تکرار جرم است.<sup>۶</sup>

در پژوهش «فینگ» نرخ تکرار جرم در بین کسانی که سابقه بازداشت در سنین جوانی داشته‌اند، از بالاترین درجه برخوردار بود. تکرار جرم به نحو معکوس با سن آزادشدگان مشروط که قبلاً برای اولین بار بازداشت شده بودند، در ارتباط بود. رابطه



1. Feng, 1997, ibid, p.62.

2. Monahan, J. (1984) The prediction of violent behavior: toward a second generation of theory and policy. American journal of psychiatry, 141, 10-15.

3. Hassin, Y. (1986) Two models of predicting recidivism, British journal of criminology, 26(3), 270-280.

4. Bonham, G. Jr, Janeksela, G. and Bardo, J. (1986) predicting parole prison in Kansas via discriminant analysis. Journal of criminal justice, 14, 123-133.

5. Beck, A, J, and Shipley, B.E. (1987) Recidivism of young parolees, (special report NCJ - 104616). Washington D.C: Bureau of justice statistics.

6. Gendreau, P. Madden, P. and Leipeiger, M. (1980) prediction recidivism with social history information and a comparison in their predictive power with psychometric methods. Canadian journal of criminology, 22, 328-336.

معکوس میان سن و تکرار جرم، به تأثیر (جوانی) اشاره دارد که بر اساس آن، آزادشدگان مشروطی که کمتر از ۳۳ سال دارند، بیش از آزادشدگان مشروط مستتر احتمالاً به طور مکرر مرتکب جرم می‌شوند؛ امری که «سانچز» نیز در تحقیق خود به آن اشاره کرده بود؛<sup>۱</sup> در حالی که از طرف دیگر، سن پختگی موجب کاهش تکرار جرم آزادشدگان مذکور می‌گردد. این یافته با نتایجی که «هوفمن» و «بک»<sup>۲</sup> در سال ۱۹۸۰ و «سیگل»<sup>۳</sup> در سال ۱۹۹۳ به آن رسیده‌اند نیز مطابقت دارد.

بدین ترتیب، بار دیگر، نظریه معاشرت ترجیحی ساترلند تأیید می‌گردد که بر اساس آن، بزهدارانی که در سنین اولیه زندگی، درگیر فعالیتهای مجرمانه بوده‌اند، این الگوهای رفتاری را در طول زندگی خویش تکرار خواهند کرد؛ زیرا تأثیرپذیری در زمان کودکی و بلوغ، قویتر از دوران دیگر است.

۵. مصرف مواد مخدر به عنوان یک عامل مؤثر بر پیش‌بینی تکرار جرم، قابل ذکر است. تکرار جرم در میان مصرف‌کنندگان مواد مخدر و الکل بیش از دیگران است. مصرف مواد مخدر، بدون تردید، اعتیادآور است و معتادان به این مواد، از نظر روانی، بیش از پیش بدان نیازمند می‌گردند. آنان در صورت عدم مصرف این مواد، دچار بیماری می‌گردند؛ امری که کنترل آنان را به حداقل کاهش می‌دهد. از طرف دیگر، به دست آوردن مواد نیز عادت پرهزینه‌ای محسوب می‌گردد و معتادانی که فاقد درآمد کافی هستند، باید راههای دیگری برای تأمین هزینه‌های مواد پیدا کنند. به همین دلیل، ارتکاب جرایم علیه اموال، هم راه حل آسان و هم معمول است. یافته‌های این تحقیق مبنی بر مصرف مواد مخدر به عنوان یک عامل پیش‌بینی برای تکرار جرم، با مطالعات

1. Sanchez, J.E. (1984) An assessment of childhood and adulthood factors as predictors of violent criminality among a male population. Dissertation abstracts internatoinal, 45, 2266. A. (university microfilms No.84-23, 100)
2. Hoffman, P. and Beck. J. (1980) Revalidating the salient factor score: A research note. Journal of criminal justice, 8, 185-188.
3. Siegel, L.J. (1993). criminology, st. Paul, MN: west publishing company.

دیگر نیز تأیید شده است.<sup>۱</sup>

۶. یافته‌های این تحقیق، رابطه میان زمان اقامت در زندان و احتمال ارتکاب مجدد جرم را تأیید می‌کنند. آزادشدگان مشروطی که ۱۲ تا ۱۸ ماه در زندان اقامت داشته‌اند، بیشترین درصد تکرار جرم را به خود اختصاص می‌دهند. با این وجود، آن دسته از آزادشدگان مشروط که برای اولین بار زندانی شده و بیش از یک ماه در زندان باقی نمانده‌اند، به دلیل شوک روانی حاصل از زندان، کمترین احتمال تکرار جرم در آنان وجود دارد؛ در حالی که با گذشت زمان، این تأثیر، کم می‌شود.

به نظر می‌رسد وخیم‌ترین مدت اقامتی که بر تکرار جرم مؤثر واقع می‌شود، ۱۲ تا ۱۸ ماه سکونت در زندان است؛ زیرا با کاهش تأثیر زندان و سازگاری زندانیان با محیط زندان و زندگی در آن باعث می‌شود که برخی از آنان، زندان را محیط مناسبی برای زندگی ببینند.

احتمال تکرار جرم در زندانیانی که این مدت از زندان را تجربه کرده‌اند، بیش از سایر زندانیان است. اقامت بیش از دو سال در زندان، معمولاً حکایت از آن دارد که مرتکب جرایم شدیدی شده‌اند و همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد، مرتکبان جرایم شدید، کمتر احتمال تکرار جرم دارند؛ امری که در این تحقیق نیز در بین آزادشدگان مشروط، مورد تأکید واقع شده و به عنوان یک عامل پیش‌بینی تکرار جرم تلقی گردیده است.

۷. برخی از متغیرهای ناظر به ارتباطات اجتماعی نیز به عنوان عوامل قابل استناد در پیش‌بینی تکرار جرم، معتبر است. با این وجود، سطح آموزش، تنها متغیری است که قطعاً با تکرار جرم در ارتباط است. این رابطه، حکایت از آن دارد که افرادی که از سطح تحصیلات بالاتر برخوردارند، کمتر احتمال تکرار جرم آنان می‌رود. متغیرهای دیگر ارتباطات اجتماعی، چنین تأثیری را نشان نمی‌دهد. در بین گروه مورد مطالعه (زنان آزاد شده مشروط)، میان وضعیت ازدواج یا مجرد و تکرار جرم،



1. Iadouceur, P. and temple, M. (1985) substance abuse among rapists: A comparison with other serious felons. Crime and delinquency, 31, 269-294.



رابطه ضعیفی وجود دارد. از طرف دیگر، با توجه به معیار اشتغال به عنوان یکی دیگر از عوامل ارتباط با جامعه، خاطر نشان می‌گردد که اکثر زندانیان آزاد شده مشروط در این تحقیق، بیکار بوده‌اند؛ علاوه بر آن که مجرد و فاقد تحصیلات متوسط نیز بوده‌اند. این سطح محدود تحصیلات، مانع از دستیابی آزادشدگان مشروط به شغلی مطمئن می‌گردد، در حالی که تجرد به هیچ کدام آنها بستگی ندارد. بیکاری، مانع از تحصیل درآمد و در نتیجه، موجب سوق دادن آزاد شده مشروط به خرید و فروش مواد مخدر و جرایم مالی می‌گردد.<sup>۱</sup>

### محدودیت‌های اخلاقی و قانونی در پیش‌بینی جرم

در حال حاضر باید تلاش شود تا به حداکثر دقت در پیش‌بینی وقوع جرایم و بخصوص تکرار جرم دست یافت؛ امری که مستلزم دستیابی به مدل یا مدل‌های دقیقی از پیش‌بینی وقوع جرم است. در عین حال، محقق نمی‌تواند از توجه به دو موضوع اخلاقی و قانونی در این باره غافل باشد:<sup>۲</sup> حداکثر تلاش باید به عمل آید تا از یک طرف، پیش‌بینی دقیقی از احتمال ارتکاب جرم صورت گیرد و از طرف دیگر، این امر مورد استفاده قانونی واقع شود. معذوریت اخلاقی در پیش‌بینی جرم، آن است که محقق باید به این پرسش پاسخ دهد که پیش‌بینی در چه زمانی، برای چه کسی و به چه وسیله‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد.<sup>۳</sup> برای مثال، حتی اگر مطالعات ناظر به پیش‌بینی جرم بتواند به این نتیجه برسد که جنس، سن یا نژاد، عوامل مؤثر قابل پیش‌بینی برای تکرار جرم است، با این وجود، قاضی یا هر مقام تصمیم‌گیرنده دیگر نمی‌تواند این یافته‌ها را اخلاقاً در صدور حکم به مجازات و... دخالت دهد.

1. Feng, ibid, p.60-67.

2. Tonry, M. (1987) prediction and classification: legal and ethical issues. IND. Gottfredson and M. Tonry (Eds), prediction and classification criminal justice decision making. (pp.367-413) Chicago, IL: the university of Chicago press.

3. Schmidt and Witte, ibid, 1988.

برخی از نویسندگان به این واقعیت اشاره کرده‌اند که:

یک فرض مسلم ثابت و قطعی وجود دارد و آن این که کشف خطرناکی و دخالت پیش از ارتکاب جرم در زندگی یک کودک (برای مثال) موجب کاهش ارتکاب جرم فعلی و بزهکاری آینده می‌گردد... اما چگونه یک فرد می‌تواند معیارهای مشخص و ثابتی را نشان دهد که یک کودک در حال نشان دادن بزهکاری خود است و یا در معرض چنین مخاطره‌ای قرار دارد؟ حتی اگر چنین خطری اثبات گردد، چه کسی می‌تواند دخالت کند و در همین راستا چه راهبرد جبرانی دیگری در صورت اشتباه پیش‌بینی کننده، وجود دارد؟<sup>۱</sup>

علاوه بر این، باید تدابیر لازم برای جلوگیری از سوء استفاده علمی از یافته‌های پیش‌بینی جرم اتخاذ گردد.<sup>۲</sup>

به همان شیوه‌ای که محققان تلاش می‌کنند با افزودن اطلاعات خویش، به حداکثر دقت و اطمینان دست یابند، باید کوشش کنند به احساسات و ارزشهای گروه مورد مطالعه، در حوزه اخلاق، احترام بگذارند.<sup>۳</sup> بخصوص با پیش‌بینی تکرار جرم و درجه حالت خطرناک نمونه‌های انسانی مورد مطالعه، ممکن است به مجازات آنها افزوده یا تدابیر شدیدی نسبت به آنها در نظر گرفته شود. بدین ترتیب، از یک طرف، گرچه پیش‌بینی تکرار جرم و یا جرایم اولیه می‌تواند کمک شایان توجهی به نظام عدالت کیفری کند، اما از طرف دیگر نیز این احتمال وجود دارد که با ارتکاب اشتباهاتی چند، درجه اشتباه محتمل دستگاه قضایی را نیز افزایش دهد. این فرایند می‌تواند نتایج اخلاقی و حقوقی وخیمی به دنبال داشته باشد که گاهی غیر قابل جبران است.



1. Dutilleul, F., Foust, C. and Webster, R. (1982) Early childhood intervention and juvenile delinquency. Lexington, MA: Lexington books.
2. Deiner, E., and Crandall, R. (1978) Ethics in social and behavioral research. Chicago, LL: university of Chicago press.
3. Diener and Crandall, *ibid*, 1978.